

BIOLOGIA T.6 - Estructura i dinàmica de la Terra

1. L'origen del sistema solar i de la Terra

La hipòtesi més acceptada sobre l'origen del Sol i el sistema solar → acreció planetesimal

- El **sistema solar** començà a formar-se fa uns 5000 m.a en una **nebulosa** (gran núvol fet de pols còsmica i gasos com hidrogen i heli) → situada a l'extrem d'un dels braços d'una galàxia, **Via Làctia**
  - a. La **nebulosa** començà a contraure's i adoptà forma de disc → en girar sobre si mateixa.
  - b. En el centre del disc, per l'efecte de la **gravetat**:
    - concentració d'una enorme massa d'**hidrogen i heli**
    - temperatura en augment fins les **reaccions de fusió termonuclear** → activen el Sol primitiu
  - c. Al voltant gravitaven grans quantitats de partícules sòlides compostes de **ferro, silici** → col·lidien entre si per la gravetat, generant estructures anomenades **planetesimals**
  - d. Al llarg de 400-500 m.a es van formar:
    - Planetes:
      - 4 **rocosos**: Mercuri, Venus, Terra, Mart
      - 4 **formats per gasos**: Júpiter, Saturn, Urà, Neptú
    - Cinturons d'asteroides:
      - **cinturó de Kuiper**:
        - situat entre els dos grans grups de planetes
        - amb petits i nombrosos planetoides
        - procedeixen gran part dels meteorits
      - **cinturó d'Oort**: més enllà dels planetes

2. L'estudi de l'estructura de la Terra

- Per a conèixer l'interior de la Terra → els geòlegs recorren als terratrèmols o sismes
- Els sismògrafs detecten les ones sísmiques dels terratrèmols.

2.1) PROCEDIMENT

1. A partir d'un punt de ruptura anomenat **HIPOCENTRE/FOCUS**,
2. Es propaguen vibracions en forma d'**ones sísmiques** (tipus S i P) → formen fronts d'ones esfèrics que viatgen per l'interior de la Terra
3. El punt de la superfície terrestre on arriben les ones queda situat en la vertical del focus i s'anomena **EPICENTRE**
4. A partir d'aquest punt, es generen les **ones superficials** → causen els efectes catastròfics

2.2) TIPUS D'ONES SÍSMIQUES

ONES P (primàries)

ONES S (secundàries)

Velocitat	Són les més ràpides	Són més lentes
Direcció moviment	Moviments de compressió i distensió en la <u>mateixa direcció d'ona</u>	Vibren perpendicularment a la <u>trajectòria d'ona</u>
Medi propagació	Materials sòlids i líquids (en els líquids van a menor velocitat)	Materials sòlids

2.3) MODEL GEOQUÍMIC O ESTÀTIC

Basat en la composició química dels materials:

- Escorça:** capa formada per silicats d'alumini
    - Escorça oceànica (+/- 10km)
    - Escorça continental (+/- 70km)
  - Mantell** (670km): capa formada per silicats de ferro i magnesi
    - Dividit en mantell superior i inferior separats per una zona de transició → propietats físiques varien per l'augment de temperatura
  - Nucli:** format per ferro mesclat amb níquel i sulfurs de ferro
    - Nucli extern:** materials amb gran fluïdesa provocada pels **corrents de convecció** que originen el **camp magnètic / magnetosfera**
    - Nucli intern:** materials sense gran fluïdesa perquè hi ha una major pressió que ho impideix
- Discontinuitats:** indiquen la variació d'ones S i P de les capes depenent dels canvis en la composició dels materials o l'estat físic
    - Discontinuitat de Mohorovicic:** canvi de composició entre l'escorça i el mantell
    - Discontinuitat de Gutenberg:** canvi de composició i estat físic entre el mantell i el nucli
    - Discontinuitat de Lehmann:** canvi d'estat físic entre el nucli extern i intern

2.4) MODEL GEODINÀMIC

Basat en l'estat físic dels materials de les capes

- Litosfera:** litosfera oceànica (+/- 10km) i litosfera continental (+/- 100km)
  - Caracteritzada pel seu **comportament rígid**
  - Al ser arrossegada és fragmentada en grans blocs → **plaques litosfèriques**
  - Tenen dos moviments:
    - horizontals → **tectònica de plaques**
    - verticals → **isostàsia**
- Astenosfera** (650km):
  - Caracteritzada pel seu **comportament plàstic**
  - Mostra tendència a **fluir** durant esforços aplicats durant llargs períodes de temps
- Mesosfera** (2900km):
  - Caracteritzada pel seu **comportament plàstic** → amb moviments majors que l'astenosfera
  - Descens de **plaques litosfèriques** i ascens de **plomalls de magma**

4. Capa D: capa més dinàmica i líquida

- Acumula calor procedent del nucli intern → escapa de forma episòdica pels plomalls tèrmics
- Els plomalls tèrmics arriben a la litosfera → perforant-la i formant punts calents

5. Endosfera (+6400km):

- Coincideix amb el nucli extern (sòlid) i nucli intern (líquid)
- La calor del nucli intern es propaga pel nucli extern → s'acumula en la capa D
- Les corrents de convecció generen el camp magnètic

3. El motor intern de la Terra

El gradient geotèrmic és l'augment de temperatura cap a l'interior de la Terra.

- Escorça: valor mitjà de $3^{\circ}/100\text{m}$
- Àrees volcàniques: a partir de $10^{\circ}/100\text{m}$
- Profunditats més grans: variable, no segueix un augment proporcional → estimació de temperatures a partir d'extrapolacions basades en experiments de laboratori i dades sísmiques

3.1) TRANSPORT DEL CALOR

El flux tèrmic és la quantitat d'energia calorífica que arriba a la superfície terrestre des de l'interior del planeta.

- Es transmet per conducció → mecanisme molt lent per la baixa conductivitat de les roques.

CORRENTS DE CONVECCIÓ

Les corrents de convecció són el motor de la dinàmica de la Terra (flux de materials) → generades per la forta variació de temperatura entre la litosfera i la capa D

- El material calent (-dens i +lleuger), ascendeix a la superfície
- Quan es refreda (+dens i -lleuger), torna a enfonsar-se

Les capes que no poden mesclar-se per una densitat molt diferent tenen corrents de convecció independents

- Al mantell, també hi tenen lloc:
  - CORRENTS ASCENDENTS: originades pels plomalls de magma procedents de la capa D
  - CORRENTS DESCENDENTS: originades per la gravetat que actúa sobre les plaques litosfèriques

4. Moviments verticals de la litosfera

La isostàsia és l'equilibri de flotació que manté la litosfera rígida que sura sobre el mantell sublitosfèric.

- Subsidència (enfonsament) → increment de pes sobre la litosfera

- Elevació (alçament) → reducció del pes sobre la litosfera

5. Moviments horitzontals de la litosfera

Les idees fixistes defensaven que els continents havien estat sempre fixos en les seues posicions.

5.1) WEGENER I LA HIPÒTESI DE LA DERIVA CONTINENTAL

- Alfred Wegener va formular la hipòtesi de la deriva continental → teoria movilística:
  - Els continents poden desplaçar-se
  - Fa 300 m.a → units format una massa continental única anomeada "Pangea"
  - Fragmentació i desplaçament gradual → sobre els fons oceànics (error)
  - No podia explicar la força que espentava els continents → suggerí la rotació terrestre
- PROVES GEOGRÀFIQUES: l'encaix dels continents com un trencaclosques
- PROVES PALEOCLIMÀTIQUES: les empremtes d'antigues glaciacions de fa 300 m.a formades en conjunt que ara es troben en diferents continents
- PROVES PALEONTOLÒGIQUES: fòssils d'animals i plantes semblants trobats en diferents continents

5.2) HIPÒTESI DE L'EXPANSIÓ DEL FONTS OCEÀNIC

- L'expansió dels fons oceànics (litosfera oceànica) es produeix a les dorsals, on es forma nova escorça oceànica → a partir de l'activitat volcànica i el moviment d'allunyament del fons
- Gràcies a:
  - tecnologia del sonar
  - estudi de
    - la radioactivitat
    - el magnetisme romanent de les roques

6. La tectònica de plaques

6.1) PRINCIPALS POSTULATS

- La litosfera es divideix en plaques estables limitades per franges inestables de gran activitat sísmica i volcànica → encaixen entre si
- La litosfera oceànica (+prima i densa) es genera a les dorsals oceàniques → una quantitat equivalent es destrueix a les fosses (volum terrestre constant)
- La calor interna i força de gravetat generen corrents de convecció → mouen les plaques i arrossegueuen els continents
- Les plaques interactuen entre si → originen les grans estructures del relleu terrestre i fenòmens com els terratrèmols

TIPUS DE VORA	FENÒMENS	ESTRUCTURES GEOLÒGIQUES	EXEMPLES

Convergent	Colisió de continents	Fenòmens orogènics (muntanyes, serralades)		<i>Himalaia, Pirineus</i>
	Destrucció de litosfera oceànica	Zones de subducció	Orògens tèrmics (volcans)	<i>Andes</i>
			Arc d'illes	<i>Illes Filipines, Japó</i>
Divergent	Creació de litosfera oceànica	Dorsals oceàniques		<i>Dorsal Pacífic Oriental Atlàntic</i>
Cisallament	Vores conservadores o passives	Falles de transformació		<i>Falla San Andrés (California)</i>